

Congrestoespraak door Els Borst (1998)

Toespraak gehouden op de 65ste Algemene Ledenvergadering op 15 februari in Leeuwenhorst Congres Centrum in Noordwijkerhout

Afgelopen voorjaar zei ik tegen Hans van Mierlo ‘Ja, ik doe het’. Vandaag heeft u gezegd ‘Wij doen het’. En zo ben ik nu uw lijsttrekker.

Hans, tot hier heb jij de partij en mij gebracht. Je bent niet weg. Integendeel. Maar je bent niet meer het eerste gezicht van D66. En dat is even wennen. Voor ons maar ook voor de kiezers. Maar voor ons geldt het woord van de dichter Rutger Kopland: ‘Weggaan is iets anders dan het huis uitsluiten..... niemand neemt afscheid, want je gaat niet weg.’ Hans, je bent een politicus die zowel macht kan uitoefenen als afstaan. En dat is maar een van jouw grote gaven. Van de overige is de meest opvallende wellicht de unieke manier waarop jij hardop kon nadenken over onze democratie, over haar waarden en haar hinderlijke gebreken. Jouw instrumenten om die gebreken te repareren zijn nog steeds onze kroonjuwelen. Dinsdag zal een van die kroonjuwelen – het referendum – definitief uit de kast worden gehaald en in de kroon van onze democratie geplaatst worden. Als denker heb je je gelukkig niet teruggetrokken. In die rol blijven we je ook hard nodig hebben. Hans, bedanken doe ik je niet: dat komt pas bij je afscheid en daar zijn we nog lang niet aan toe.

Congres,

soms met herkenning, vaak met verbazing volg ik de media. ‘Ze luistert, analyseert, bemiddelt. Ze heeft tact en geduld, forceert niet. Zoekt overeenstemming, niet de confrontatie. Betrokken bij problemen. Vrijzinnig en integer.’ Ze hebben het dan over de nieuwe lijsttrekker van D66. En als ik dat lees denk ik ja, dat is typisch D66 en daar ben ik trots op, maar soms denk ik wel eens: ze moeten eens weten hoe ik echt ben. Maar ik begrijp ook wat er achter al die lofprijzingen zit. Doodknuffelen en dan de hemel

in prijzen. Want hier op aarde heb je echte politici nodig. Mensen, die de vileine kneepjes van het vak toepassen. In de politiek red je het niet met verstand, warmte en rede. Met nuance en relativering, met wikken en wegen.

Zo worden wij politiek afgeschreven vanwege onze kwaliteiten. Want een integer bestuurder is per definitie geen politiek dier. Een verstandige vrouw; per definitie geen politieke mastodont. Mastodont: ik zou het voor geen goud willen zijn! En zo zal D66 als sympathieke, pragmatische, bewogen beweging nooit een echte politieke partij zijn....als het aan onze politieke tegenstanders ligt. Maar u en ik, wij weten wel beter. En al meer dan dertig jaar lang weten we dat de kiezers uit te leggen. De ene keer met meer succes dan de andere, maar nooit door onszelf geweld aan te doen. Wij hoeven niet op andere partijen te lijken. Daar zijn we ook niet voor opgericht.

De kracht van D66 is precies dat waar anderen meewarig over doen, omdat het apolitiek zou zijn: de redelijkheid van Jan Terlouw, de analyse van Hans van Mierlo, de betrokkenheid en het pragmatisme van mijzelf. En steeds weer is het onze opdracht duidelijk te maken dat juist onze opstelling onze politieke kracht is. Het gaat ons niet om het eigen gelijk, het gaat om de zaak zelf. Het gaat niet om een deelbelang, het gaat om de som der delen. Wij vinden dat partijideologie een povere raadgever is in het debat over de lastige vraagstukken waar wij in onze samenleving voor staan. En daarom kiezen wij voor een politieke opvatting waarin fatsoen en redelijkheid centraal staan. En daarmee willen wij vorm geven aan onze samenleving.

Wij willen de samenleving zo inrichten dat alle mensen zich betrokken voelen bij hun omgeving, invloed kunnen uitoefenen op wat hen raakt en in de persoonlijke levenssfeer in vrijheid hun eigen keuzes kunnen maken.

Maar we lopen met deze opstelling wel een risico. In onze gedrevenheid vergeten we nogal eens dat de we de feitelijke politieke machtsvorming niet uit het oog moeten verliezen, omdat je juist voor redelijkheid en pragmatisme keihard moet knokken in de politiek. Dat moeten we overbrengen. Daarvoor vragen we de steun van de kiezer.

Geen andere politieke partij hecht zoveel waarde aan democratische idealen als D66. Ze bepalen al ruim 30 jaar de naam van onze partij. Echte demo-

cratie betekent zoals [partijvoorzitter] Tom Kok gisteren zei dat de burger de baas is van de overheid.

Niet de structuren, de wetten en de regelingen maken ons land, maar de inzet, de inspiratie en de capaciteiten van mensen. En dus moet de mens in de politiek centraal staan. Als individu, maar vooral als volwaardig lid van de samenleving.

Congres,

de kiezer gaat niet alleen af op een politiek programma en op mooie beloftes. Hij moet het vertrouwen hebben dat zijn toekomst bij jou veilig is. Vier jaar geleden kregen wij dat vertrouwen. Wij willen dat weer!

Vier jaar geleden maakte D66 het paarse kabinet. Een kabinet dat het goed heeft gedaan. Dat vinden wij, dat vinden ook de kiezers. Oude tegenstellingen werden doorbroken. Het vorige kabinet Lubbers-Kok was van niemand. Dit kabinet is van werkgevers, maar ook van werknemers, van middengroepen, maar ook van minima; van minderheden en van meerderheden. En van alle kiezers, zelfs die van het CDA. Kortom: dit kabinet is van iedereen.

Heel Nederland kan na het werk nog naar de winkel gaan. Heel Nederland profiteert van de honderdduizenden banen die er zijn bijgekomen. Heel Nederland weet dat de kleine criminaliteit daalt, dat er minder verdachten worden heengezonden. Heel Nederland profiteert van de forse investeringen in cultuur en in onze grote steden. Heel Nederland weet dat de huurstijging fors is gematigd.

Heel Europa weet dat Nederland een betrouwbare partner is, dat wij het Verdrag van Amsterdam hebben gerealiseerd.

En de wereld weet dat Nederland voortdurend in de weer is, soms luid, soms stil, maar altijd vasthoudend, om mensenrechten veilig te stellen en om ontwikkelingssamenwerking en economische ontwikkeling in elkaars verlengde te brengen.

Nederland is beter in balans gebracht en daar mogen we trots op zijn.

Als een kabinet vier jaar goed werkt, zonder veel onderling gekrakeel, lijkt dat vanzelfsprekend. Was het maar zo. Zonder D66 was dit kabinet er nooit geweest, was dit kabinet nooit wat geworden, en zal er geen volgend paars kabinet zijn.

Al die verhalen over: PvdA en vvd kunnen het ook best samen gaan voorbij aan een basisregel uit de chemie: Als je een atoom uit een molecuul haalt, wordt het altijd een andere molecuul, met een andere werking. Het D66-atoom is essentieel in het paarse molecuul.

[...]

Congres,

de economie is de motor van onze samenleving. En die motor draait op volle toeren. Niet in de laatste plaats dankzij onze minister van Economische Zaken [Hans Wijers]. Zijn onderhoudsbeurten zijn essentieel gebleken voor het acceleratievermogen en de snelheid van de economische motor.

Economische groei mag niet ten koste gaan van onze leefomgeving. Zo staat het in ons verkiezingsprogramma en voor ons is dat het hart van het beleid voor de toekomst: het begrip duurzaamheid. Kiezen voor duurzaamheid betekent in de eerste plaats: kiezen voor selectieve groei. Selectief in de keuze van producten, selectief in de productiemethoden en processen, en selectief in de bestemming van de gegenereerde inkomsten.

Sommigen in ons land twijfelen nog aan de huwelijkskansen van economische groei en milieukwaliteit. Ten onrechte. Want de feiten bewijzen dat het kan. Ons congres heeft dat goed gezien. Want de juiste technologieën worden ontwikkeld. We hebben al de katalysator, schone afvalverwerking, biologische bodemsanering, technieken voor hergebruik en energiebesparing. Investeren in milieutechnologie loont en is een absolute voorwaarde om het huwelijk in stand te houden.

Democraten, een gelukkig huwelijk tussen economie en milieu maakt nog geen gelukkige Nederlanders. Het betekent nog niet dat alle mensen in dit land hun bestaan als zinvol ervaren. Daar is meer voor nodig. Daarom moeten wij ook bouwen aan de maatschappelijke infrastructuur: onderwijs, zorg

en veiligheid. Aan de kwaliteit van de onmiddellijke omgeving: de buurt. En de politiek moet zorgen dat iedereen mee kan doen, dat iedereen erbij hoort en dat iedereen verantwoordelijkheid kan dragen. Ook wie chronisch ziek is, ook wie gehandicapt is, ook wie verslaafd is. En wie van elders komt, en zijn draai hier niet kan vinden zonder ondersteuning.

Wij moeten niet pretenderen dat allemaal alleen te kunnen regelen. Een betere samenleving vraagt een actieve rol van de mensen zelf, een grotere betrokkenheid van de kiezer bij zijn bestuur. Daar hamert D66 al 30 jaar op. Echte democratie betekent zeggenschap in plaats van gezeglijk zijn.

[...]

Congres, Vier jaar is te kort om van de vvd een progressieve partij en van de PvdA een liberale partij te maken. Met name daar waar de opstelling van onze coalitiepartners op gespannen voet staat met onze opvattingen. Vraagstukken die raken aan de rechten en vrijheden van de burgers: de gelijkwaardigheid van leefvormen, euthanasie, maar ook het drugsbeleid. In dit kabinet hebben we gezaaid. In het volgende willen we oogsten. Ons drugsbeleid met volkgezondheid, tolerantie en gezond verstand als uitgangspunten heeft school gemaakt, in binnen en buitenland. Het Frankrijk van Chirac en het vvd-congres kiezen nu ook voor medische heroïneverstrekking. Zelfs het cda begint er nu iets van te begrijpen. Praktisch heel Europa zoekt naar wegen om het softdrugsbeleid te decriminaliseren. Het is wel vaker zo. Dat D66 vooruit loopt. En dat anderen aarzelend volgen. Dat heet politieke moed!

Onze opvattingen over euthanasieartsen zijn op voorhand straffeloos, mits zij zorgvuldig handelen – zijn bekend. Dit kabinet heeft een eerste stap gezet, met een toetsingsregeling, die het strafrecht op afstand houdt voor artsen die volgens de regels hebben gehandeld. Het volgend kabinet zal als het aan ons ligt dit uitgangspunt wettelijk moeten regelen. [...]

Congres, Nederland gaat rijk en welvarend de volgende eeuw in. Dat is een verdienste van ons allemaal, maar nog niet iedereen deelt mee.

Welvarend wil niet zeggen beschaafd. Beschaving is gelijkberechtiging en tolerantie. Beschaving is gelijke behandeling zonder onderscheid naar maatschappelijke positie, ook en zeker in de gezondheidszorg. Voor beschaving moet je verder kijken dan je portemonnee diep of je carrière lang is. Beschaving is de wijze waarop een land omgaat met daklozen, psychiatrische patiënten en asielzoekers.

Het aantal wereldburgers dat het slechter heeft dan wij is helaas te groot om de grenzen zonder meer open te stellen. Er zijn economische migranten die je om praktische redenen niet toe kunt laten. Maar het is niet beschaafd om de toelating van echte vluchtelingen te koppelen aan een quotum. Mensen zijn geen vissen. Een rijke natie die zijn welvaart niet wenst te delen, gaat er niet op vooruit. Als materialisme en kortzichtig eigenbelang beetje bij beetje worden gevoed, maakt dat geen gelukkige burgers. Je krijgt uiteindelijk de rekening gepresenteerd door de volgende generatie: in gebrek aan burgerzin; in een dalende sociale kwaliteit van de samenleving.

Congres, ik ben niet de enige lijsttrekker in deze zaal. Onder u zijn vele lijsttrekkers. U zit al midden in de campagne voor de gemeenteraadsverkiezingen. Ons uitgangspunt 'de burgers bij het bestuur', dat komt nergens beter tot zijn recht dan in de gemeente. Daar moet u de kiezer van kunnen overtuigen. U hebt veel gepresteerd in de afgelopen vier jaar. Dat moet de kiezer aanspreken. Maar boodschappen verkopen blijft moeilijker dan boodschappen doen. En daarom willen wij – bewindslieden, Kamerfracties en campagne team – u alle steun geven om een goede uitslag te behalen. Ik weet Thom de Graaf, die met zoveel elan het fractievoorzitterschap op zich heeft genomen, en vele anderen, oude getrouwen en nieuw talent aan mijn zijde. Die goede uitslag verdient u.

Democraten, wie voor D66 kiest, kijkt verder. Politiek is ook en misschien vooral een kwestie van vertrouwen. En ik ken geen enkele D66-politicus aan wie ik mijn belang niet zou durven toevertrouwen. Laten we met dat zelfvertrouwen de verkiezingen in gaan!